

בשלה-שירה

גליון 42 | תשפ"א

פנינים מתורת רבינו הגאון
רבי רב הבה
קרק שליט"א
עידה"ק טבריה ת"י

פני
הפרשה

וְיִדְרְפוּ מִצָּרִים אַחֲרֵיהֶם וְיִשְׁיִגּוּ אוֹתָם חַנּוּם עַל הַיָּם

אי' בחז"ל (מדר"ר שם) ג' מיני רודפים היו כאן, ים, מדבר, ויישוב, ים-ים סוף, מדבר-סגר עליהם המדבר, ויישוב-והנה מצרים נוסע אחריהם. וכנגד ג' אלו באה השמירה של "ויסע מלאך האלוקים".

ובאברהם אבינו מצינו (מדר"ר שם) ששלושה המלאכים נדמו לו כנווט, כערבי, וכסדקי, ויש לפרש שזה מרמז על השמירה העתידה לבני" בצאתם ממצרים נווט, כנגד פורענות הים, סדקי-כנגד פורענות המצרים הבאים מן היישוב, וערבי-כנגד פורענות הבאה מן המדבר שהלא דרכם של ערביים שדרי מדבריות ניהו. וכפי שכבר מובא במפרשי התורה שג' חלקי עולם הו' ים, יישוב, ומדבר.

ומצינו במדרש (בראשית רבה מ"ח, י) שאמר הקב"ה לאברהם אבינו ר"א בשם ר' סימאי אמר, אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אתה אמרת "יקח נא מעט מים" חייך שאני פורע לבניך במדבר וביישוב ולעתיד לבוא.

והפירעון הוא תורה שבכתב שניתנה ב'מדבר' תורה שבע"פ שניתנה בכניסתם ל'יישוב', ולעתיד לבוא זה כנגד ה'ים' דכתיב (ישעיהו יא, ט) "ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים". ומשום שתורה נקנית בייסורים הוצרכו לג' מיני רדיפות אלו של 'ים' 'מדבר' ו'יישוב'.

ויש לדקדק בלשון הפסוק בג' לשונות שמובאים אצל משה 'ויסע' 'ויבא' 'ויט', ויסע להתרחק מהיזק המדבר, 'ויבא' עמוד הענן בין מחנה מצרים ובין מחנה

ישראל, להנצל מרדיפת המצרים 'ויט' לקרוע את ה'ים'. ויש להוסיף עוד בדרך רמז שמרומז בשם 'פרעה', שע"י נפרע שטר החוב של הקב"ה לאברהם אבינו.

וַיֵּדָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה

ולבאר מדוע נקט כאן הכתוב לשון "היד" היה יכול לומר את הניסים הגדולים הנפלאות הגדולות וכו'.

וידועים דברי חז"ל (מגילה י"ב ע"ב ועוד מקומות) בקשו מלאכי השרת לומר שירה אמר הקב"ה מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה. ואילו בני" אמרו שירה. והחילוק הוא דמלאכים אינם שייכים בבחירה כבני אדם וכלפיהם אין חילוק כלל בין טוב לרע וממילא שווים הם המצרים ובני" כלפי ההגדרה של מעשי ידי של הקב"ה. משא"כ בני" עצמם, בעלי בחירה ניהו. ומשום כך שמחים על ביעור הרע והטומאה. ומשום כך נקט לשון דווקא "יד הגדולה" שאכן זה מעשי "ידיו" של הקב"ה אבל ברגע שהרשיעו ורשעים גמורים הו' הרי שכלפי זה מצווה לשמוח במפלתן.

נמצא שאותה יד של 'מעשי ידי טובעים בים', היא גם היד המבדילה את בני" 'בחנית בני בכורי ישראל', שמבטל כליל את הצער של מעשי ידי טובעים בים, משום ההבדלה בין הרשעים לבני" שנבחרים עתה להיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש". וזהו ההדגשה של "היד הגדולה".

וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אֶחָת אֶהָרֹן
אֶת הַתָּפֶל בַּיָּדָה וַתִּצָּאֵן כָּל הַנָּשִׁים
אַחֲרֶיהָ בַּתְּפִלִּים וּבְמַחֲלֹת

שפה לנאמנים

פניני משא ומתן עם רבינו
וַיִּצְמְנוּ בַּה' וְקִמְשָׁה עֶבְדּוֹ.

כבוד ת"ח וכבוד ס"ת הי מינייהו עדיף

ידוע הספק, היכי דמוטלים על הקרקע תלמיד חכם וספר תורה, הי מינייהו קודם להרימו, הספר תורה או שמא התלמיד חכם.

ולכאורה בוודאי כבוד ס"ת עדיף מכבוד ת"ח, דהא להדיא בדברי הר"ן בקידושין (י"ט ע"ב) על הסתירה בדברי הגמ', דבגמ' מכות (כ"ב ע"ב) א"ל "אמר רבא כמה טיפשי שאר אינשי דמקמי ספר תורה קיימי, ולא קיימי קמיה גברא רבא. ואילו בגמ' בקידושין א"ל דילפי' למיקם קמיה ספר תורה ק"ו מתלמיד חכם. משמע דכבוד ס"ת עדיף. ולפי שני התירושים בר"ן שם מבואר דגמ' דקידושין עיקר דכבוד ס"ת עדיף מכבוד ת"ח.

המשך בעמוד הבא

ולבאר החילוק בין שירת הנשים שהוצרכו לתוספת כלי לשירתן ואילו הגברים היה די בשירה בפה.

והנה בגמ' (סוכה נ,ע"ב) מצינו ששירת הלויים עיקרה בפה ולמ"ד זה אינה דוחה את השבת. וביאורו הוא דבחול נזקקים לעזרת כלי נגינה בכדי לעורר את הנגינה, משא"כ בשבת עצמותה שירה ואין נזקקים לתוספת כלים לכך.

וזהו החילוק בין שירת האנשים, שבעלי דעת נינהו, ועיקר שירה בפה, ולא הוצרכו לכלים שיעוררו את שירתן, משא"כ הנשים שדעתן קלה הוצרכו לכלי שיר לעורר את שירתן. וכדמצינו בחטא העגל שנשים לא חטאו באותו החטא משום דאינם ברי דעה לחטא 'דעה' שזכה, שתלוי בדעת כאנשי 'דור המדבר'.

(א.ה. כשהראינו לרבינו זאת קודם ההדפסה הוסיף בכ"ק בזה"ל "וכי ילד בן חמש שאין לו השגה בשטיקל ר'

דעת
חבמה ומוסד

רש"ע טבריה ורש"ע ירושלים ומה ביניהם

שאלנו קמיה רבינו: מאחר ששמענו בשמו שאמר על מה שכיהן טדי קולק שר"י בראשות עיריית ירושלים, לא היתה לזה משמעות אמיתית כלל, ואין בזה כלום, והוסיף דהא ליכא מידי דלא רמיז באורייתא, והנה במתני' איכא (מדות א,ג), דשער טדי אינו משמש לכלום, ובביאור הגר"א למשניות כתב כיוון דמשמש ליציאת בעלי קריין מן המחנה, כמו"כ אותו רש"ע וד"ל. ושאלנו א"כ מה ראה רבינו ללחום מלחמה בראש העיר דטבריה ר"ק שר"י, כידוע שראה בזה רבינו מלחמת מצווה ולא חס על כבודו, ואף דמקורביו ומשפחתו ותלמידיו ניסו להניאו מכך, וקרא לנו לחדרו ורצה ללכת עמנו לרבי יקותיאל אוהב ציון שליט"א, לשכנעו ללכת עמו בחזקה ולהקים מפלגה כנגד אותו רש"ע, ורבינו לא הסתיר פניו מכלימות ורוק, ואף שהמתנגדים לאותה מפלגה שהקים חצו כל הקוים האדומים באופן מבהיל וכפי שלא מקובל בשום מקום אחר בישראל, ואף פרסמו בכל מיני מקומונים מכתבים מפורשים שתסמנה שערות ראש לקראם והיה ממש בחינת "תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק בגאווה ובז", ועוד ביותר כששמע רבינו שיש סיכוי להציל מן הארי קולות ע"י אירוע לציבור הכללי, הלך לאירוע וביקש מאלפי הנוכחים ואמר שידע כל המצביע לאותו רש"ע הרי הוא כתוקע סכין בלבי, ונפלה על הנוכחים אימה גדולה, (וכפי הידוע באותו אירוע לבד ביטלו כ-1200 איש הצבעתם לרש"ע). הלא "אינו משמש לכלום".

ומאחר וכידוע בתקופה האחרונה קשה הדיבור מאוד על רבינו, כתב רבינו בכ"ק, שהחילוק הוא שט"ק היה רשע שישב בראשות העיר, משא"כ ר"ק שר"י שכל ישיבתו בראשות העיר היתה כדי להרשיע ולקלקל קדושתה של עיה"ק טבריה וטהרתה, וב"ה שנצלנו ממזימתו. (ובאמת ראינו בעינינו כיצד היה נס גלוי, בעוד שאנשי המפלגות האחרות לא חלמו על מפלתם, כבר בצהרי יום הבחירות פנה רבינו לסביבתו ואמר: "אותו רש"ע עולה לכסא ברוב מוחלט", ולא האמינו לדבריו אף סובביו, וכידוע אם לא מפלגתו של רבינו הרי שהיה לו רוב מוחלט ולא היה צריך לעזרת שום מפלגה אחרת והיו סובלים ממנו עד היום, אשרי הדור והעיר שרבינו שרוי בתוכה, והציילו בחסדי השי"ת מכל זאת). (מדור זה ננדב לע"נ היקר והרחום משכים ומעריב לבתי כנסיות ובתי מדרשות הר' יחזקאל בן כמונה ע"ה).

שפה לנאמנים - המשך

ולפי"ז לכאורה צריך להגביה את הס"ת קודם להגבתה הת"ח מן הקרקע. אמנם נסתפק רבינו דאכן בכבוד התורה יש שני דרגות לומדי תורה וס"ת גופיה, ובוה באמת עדיף כבוד הס"ת, אמנם בת"ח איכא תוספת של 'כבוד הבריות' ומשום כך היה מקום לומר דיצטרכו להגביה תחילה להת"ח דאיכא ביה גם כבוד התורה וגם כבוד הבריות.

ובאמת יש מקום לדון בהיכא דנצרך הת"ח לבזות עצמו לכבוד התורה, אי מחוייב בזה לבזות א"ע או לא. דאי נימא דמחוייב ליכא מקום לספק, וברור שצריך להגביה הס"ת תחילה דהא אף הוא מחוייב בכבוד התורה. וכדמצינו בביבד אב, "דשניהם גם הבן וגם האם מחוייבים בכבוד אב". ולכאורה תליא בפלוגתא המחבר והרמ"א (ח"מ סי' רס"ג ס"א) דהמחבר פסק כשיטת הרמב"ם דזקן ואינו לפי כבודו מותר לבזות א"ע ולהשיב את האבידה, משא"כ הרמ"א ס"ל כהרא"ש דזקן ואינו לפי כבודו אסור לבזות א"ע ולהשיב את האבידה.

ויסוד מחלוקתם הוא דהרמב"ם ס"ל דזקן ואינו לפי כבודו היא קולא שהקילו בכבודו של הזקן, וע"כ פטור מהשבת אותה האבידה, והרא"ש ס"ל דזקן ואינו לפי כבודו הרי זה פטור גמור, ואינו שייך בחיוב השבה כלל.

ובסוגיא דידן הסברה להיפך הגמור, דלשיטת הרמב"ם דהיא קולא גם הכא יהיה אותה קולא, ואינו מחוייב לבזות את עצמו לכבוד התורה, משא"כ לשיטת הרא"ש לא שייך לומר דאיכא עליה פטור, כיוון דבוודאי הוא גם חייב בכבוד התורה ואינו פטור מכוונה של תורה. וממילא יהיה מחוייב לבזות את עצמו לכבוד התורה.

וא"כ לפי דברינו יוצא דלשיטת הרמ"א בדעת הרא"ש דמחוייב התלמיד חכם בכבוד התורה א"כ גם בספק דידן שמוטלים ע"ג קרקע שניהם וודאי דצריך להגביה הס"ת קודם כיוון דגם על הת"ח רמאי חיוב של כבוד התורה. משא"כ לשי' הרמב"ם דתלמיד חכם יש עליו פטור של זקן ואינו לפי כבודו, כאן יש להסתפק בספק דידן הי מינייהו עדיף.

ואמר רבינו דנראה דליכא תרי מצוות כבוד הבריות וכבוד התורה, אלא איירין בכבודו של אדם, וע"ז מוסיפים לכל אחד כפי דרגות ת"ח, מלך, כה"ג, וכו'. והביא רבינו ראייה מדברי התוס' (סנהדרין י"ט ע"ב) דבגמ' שם נתבאר דגבי מצוות לא שייך לומר כבוד המלך עדיף, ומבאר תוס' מאי שנא מהגמ' בכתובות (י"ז ע"א) דחזינן דהעבירו את הכלה לפני אגריפס המלך, ות' בגמ' שם דפרשת דרכים הואי היינו שלא היה ניכר בעין שמעבירים את הכלה קודם המלך, ואמאי לא תירצה שם הגמ' דמצווה שאני ולא אומרים כבוד מלכות במקום מצווה. וע"ז ס"ל לתוס' דמלך אין מחוייב בכבוד הכלה.

וביאר רבינו דתוס' ס"ל כדאמרן דכבוד הוא דרגות של כבוד ומצווה כללית של כבוד הבריות, וכל אחד לפי דרגתו היא תוספת על הכבוד, וממילא מלך כבודו מרובה משל כלה וע"כ אין מחוייב בכבודה.

וא"כ לכ"ע צריך להגביה הס"ת קודם התלמיד חכם.

(מדור זה ננדב לע"נ הצדקת דינה בת אסתר ע"ה אמו של ידידנו הנעלה רודצ'יח אשר תורת רבינו חביבה אצלו עד לאחת הר"ר דוד שדה שיחי'.

הדפסת העלון לע"נ רבני טבריא:

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק מאג'א זצ"ל

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל

מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביבאס זצ"ל

